

"СВОБОДА" (LIBERTY)
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
11-35 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Printed by the Ukrainian National Association, Inc.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J.
on March 30, 1914, under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1093
of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
SUBSCRIPTION RATES:
Three cents a copy
One year \$2.00
Six months \$1.00
Three months \$0.50
Foreign and Jersey City Rates:
One year \$3.00
Six months \$1.50
Three months \$0.75
Address: "СВОБОДА", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

НЕВДАЛИЙ ПЕРЕЛЕТ

По всякій правдоподібності треба зачислити польського летуна, Станіслава Гавзнера, до тих численних жертв, котрі загинули в Атлантичському океані, пробуючи його поклати.

Ніде правди діти, а треба признатися, що не тільки Польки, тут в Америці й там у Польщі, пильно слідували за тим летом, але слідували за ним певно теж і в Україні. Бо ми знаємо добре, якою то страшною пихою була би покорила себе Польща, якби Гавзнер дійсно долетів від до Варшави, або хоч перелетів океан. Польща вміє роздувати свої найменші вчинки до найбільших добродієв чи культурних досягнень, а щодз доперва було би з таким перелетом?

І це треба піднести, що отся нова спроба перелету Атлантичського океану була з розумового боку вивом очайдушності одиниці, бож навіть удалий перелет не був би приніс нічого нового. І ось тому в Франції, коли загинули два французькі герої підчас перелету через океан, піднісся протест з боку розумних людей проти таких перелетів. Особливо протестовано проти цього, щоби дозволити перелетати й нааражувати себе неспротивно на загибні людям, які можуть послужити справу народної й держави далеко корисніше на інший лад. Ота опінія не була проти перелетів, але радила піддати з тим, поки не будуть пороблені нові технічні удосконалення. Тоді прийнявши кожний лет був би якимсь поступом у летунстві, в розв'язці уможливлення встановлення правильної воздушно-комунікації між Європою й Америкою чи іншими заморськими країнами.

Веруєчи це під увагу, перелет Гавзнера не був би теж нічим особливо розумним кроком. Та все-таки треба брати під увагу, що це нустіє в дорозі молодий польський летун, щоби таким чином прояснити польське ім'я. Це той, що бажав причислитися, щоби й Польщі фігурувало між тими героїчними іменами, котрі перші взялися розв'язувати велику проблему побороення літаком великих просторів і океанів земської кулі. Його спроба скінчилася катастрофою, а на всякий випадок не вдачею. Та це не зменшує вартості благородності його пориву. З таких невдач і катастроф зроджуються згодом успіх, виростає той, що осягає цілі. Таких поривів не треба забувати, не треба їх недоцінювати і кинати забувати, навіть у тім випадку, коли той, що їх доказує, є нашим ворогом. У таких поривах треба хіба старатися дорівнювати іншим, або їх перевищати.

НІМЕЦЬКІ Й ФРАНЦУЗЬКІ ВИБОРИ І ПОЛЬЩА

(Написане з краю).

Стосунки, усталені в 1919 році в Парижі, ніх не можуть устатківатися. Кожний місяць приносить політичні зміни в тих стосунках. До останніх належать вибори до пруського сейму і до французького парламенту. Вибори в Пруссії принесла розгромуючу перемогу мітталівців. Правда, більшість вони не осягнули, але увійшли до пруського сейму, щоби до свого райбульбії і найважливішої держави Райху; які найчисленніша партія, з якою зосім не числяться — жалкий уряд не може. І німецька політика вже починає з тим фактом числитися. Вже канцлер Брінгінг — не просив, а грозив. Він недавно отворив заклади в парламенті, щоби «перемогти» остаточно залишили налізю стигнуті репарції з Німеччини, та щоби в справі розбіжності — трактували його вітчину парівні з іншими: «бо розб'юється всі, як Німеччина, на, або дозволяє Німеччині узабрюїтись, як ви!» Тон промови був рішучий і ясний. А діяла преса французька так зрозуміла промову, як викликає перемогу Гітлера на пруських виборах. Недавно одна французька газета «випустила», що між Брінгінгом і Гітлером є та ріжниця, що перший каже: «не платіть, а потім — узабрюїтись!», а другий: «узабрюїтись! не платіть!» Тепер у мові канцлера ці суперечності знайшли свою синтезу. Брінгінг сказав: «не платіть і зб'орює відразу!» Він засвоїв не тільки задання націонал-соціалістів, але й — що важливіше — їх тон.

Зприводу цих змін треба звертати увагу на задержування в польській пресі, якби збільшилося по французьких виборах. Всі припускали, що як відповість на перемогу Гітлера, партія відлітатиме. — Франція схилиться на право, в сторону кандидатів на прем'єрів «сильної руки». Але тимчасом — праві на чолі з

Тарде — зістали побиті і до падають входить — як переможці, ліві: радикал-соціалісти Еріота і соціалісти Леона Блюма. Проти 294 осіб праві і центру — стоїть 330 а ліві. Певно, не мають рації, які гадають, що евентуально кабінет Еріота переключить Версай і закінчить союз з Німеччиною. Це нісенітнина, бо Еріот показав себе вже сторонником безумовного стягнення репарційних догів. Але сам вийти він не зможе; мусить спиратися на соціалістів, які настроєні пацифістично, репарційної балагування мають досить, і є проти політичної міжнародної авантюри. Зрештою, коли вже Тарде мусить на великі уступи Німеччини, коли він мусить не раз віддати руку від своїх середньоевропейських союзників (особливо Польщі), як він збагатеє на справі Надлунаської федерації), то що ж говорить про, ліві, що аж дуже неохоче ставиться до відськових діянь? Поводом підготування англо-саксоньки броти проти Франції, приступлення до нього Італії — ізолювала Францію і в справі репарцій, і в справі роззброєння, і в сільно-європейських союзі.

Осамітнена Франція — замалася, конфузія, а виразом цього — є вибори, які повалили Тарде.

Ось ті дві події — німецькі й французькі вибори, які сильно вплинули на міжнародне положення Польщі.

З тих виборів противісаясь Німеччина вийшла сильнішою і певнішою себе, так що навіть кабінет Брінгінг, що спирається на центр і соціалістів, мусить відвернути поворот течії на уступки. Виборки у Франції усунули від влади кабінет, який найважливіше потривав би протиставити всяким способам ревізії Вердзайського миру. Колись виступав у вату, що з ревизією «французька» чинковитість скасування репарцій) є багато симпатиків в офіційних ко-

лах Лондону і Риму, то яким стане значення тих подій для держав, які в Польщі — це своє — істнувати завулкують шлі Вердзайського миру, шлі Франції, союз з нею і сабості Німеччині.

Отановище Польщі стає важким, особливо в kwestі Даншугу і коридора. Вона му-

УКРАЇНЬСЬКА ШКОЛА НА ІМІГРАЦІЇ

Розглядаючи певну будучність української імміграції в Америці, добачимо, що в минулому й теперішньому наші іммігранти вложили багато зусиль і коштів у те, щоби задержати себе в Україні. Роблять це деякі організації по своїм силам, а згадують — в міру свідомості своїх членів; роблять це й поодинокі громадяни. Як зважити, що сюди прийшла імміграція, яка з малими винятками не анала нерівності своєї національності, а не то історії свого народу, тоді прямо неімовірно виглядає дійсність, яка вказує, що ця імміграція стільки всяких зусиль вживала в тому напрямі. Як би робили бодай тепер усі, що повинні, що можуть, що намагаються до того, то й модала імміграція іншакне виглядала. А тож часто будують таму для задержання виявлення самі робітники, які з дому приносять тільки те свідомість, що нема що істувати, які самі ніяких ні не покінчили, і яким ніякі ні не викликали, що вони такі. Все те вони пізнали тут прочитаним (інстинктом), а консерватизм, який має свій корінь у кожному селянському походженні, не дозволив їм самим перейти в чужий табір, хочби який приманний. Нераз нааражувалися вони на болючі дитерки, на насмішки, але — відвертали. Вони тримали освітні й товариські організації, які мали піддержувати й скріплювати їхнього власного духа; вони улажували національні маніфестації, адекватували своїм місцевим народнім загалом національним звичаї, паєкали, як уміли, свою родню лисно, танок та іншого роду на-

міграції, бо тільки крізь них можна доступити до десятків тисяч українських дітей, які ходять до американської публічної школи. Якщо в тих школах добуває українська мова, перші української науки, тоді певно виріне потреба і своєї середньої школи й катедр українознавства в американському університеті. Кожний крок у напрямі освоєння української імміграції по потребі українських шкіл в Америці мусить бути заедно й майносласний, такий, щоби дійсно бувим емігрантське сумління в тому напрямі народної праці, яка з різних причин і завдань з віни самих іммігрантів доволі замедлена. Не може бути в найближчій будучності української життя без присілу української школи. Не хотіли, тільки цієї сирімаха, не раз поперівали українських учителів — хто ним не був би — може бути тим чарівником, якого слова закликали можуть задержати українське життя в Америці.

Кожній сотні, кожній доті нашій «Рідній Школі» в ларі Це майбутнього навадок, Це на ворота удар. Рідна Школа — наша гордість, Рідна Школа — це наш шир, В Рідній Школі — мій герой, Що неволю покласти.

ПОДАКА

Я, нижче підписаний, член Тов. Любів, від 370 У. Н. Союзу, складаю сердечну подяку головному урядникам, а також відділовим урядникам, за уделення мені допомоги по 6 місяців в сумі \$50.00 в мій другий хворобі і тяжкій операції жовтуха.

Це поміч у цих часах дуже велика. При чім хочу заохотити якнайбільше здорових членів до нашого бачка Союзу, котрий обер небадний владі і сироті слези заплаканих очей.

Однак я не хвалюся, але правду скажу, що стою разом зі своєю родиною в У. Н. Союзі, бо я вже давно знав, що то наші, а не чужі.

Петро Гречаник, Нью Гейвен, Конн.

В. Пужак.

ДІДЬЧЕ ВОЛОССЯ

(Оповідання).

До села прийшов якийсь сторонський; молодий, може двадцять і дитячий. Пішов до вітати і показав йому якийсь папір. Віт був неписьменний, отже поклав писаря. Писар взяв папір в руку: сказав на чашечку, що то метрика Павла Верника, уродженого тому двадцять і шість років. Метрика не була доказом, що тим Павлом Верником був саме той, що ту метрику тепер виймає з кишені і показує вітатові. Віт був це байдуже. А в стріпській горючакі тодішній закон не наклавав примусово якихсь спеціальних легітиміцій. В мекхх Австрії досить було мати метрику, а бо хвилював інший урядовий документ з іменем і прізвищем, датою і місцем уродження. Фотографія на документі не була потрібна.

— А чого ти з тою метрикою приходиш до мене? — себто в громадській уряді замешкуватимеш? — спитав віт. — Чи може хочете тут осісти на довгий час? — Самих то, що хочуть осісти тут, я зголююся до вас, — відповів Павло Верник. — Я так хотів спитати вас, чи який господар має яку вільну хату. Я наймий би для себе. — А ви маєте з чого жити? — віт знов спитав. Ви хіба

стоїть порожня. Аж прикро дивитися, як посередниці селянські хати з вікнами позабивали дошками.

Верник пішов до того господаря і ту хату з дошками на вікнах найма. Очевидно, дошки повідбивав.

Відки той Верник прийшов і чим він радивше був, ніхто не знав. Про його минуле ріжко в селі говорили. Одні казали, що то студент прогнаний зі школи; інші, що він дезертир і закривав в село чужою метрикою. Через оту чутку до Верника загостив був раз жандарм. Відійшов, полишаючи Верника в спокою. Се було доказом, одні казали, що чутка про дезертирство фальшива; казали треті, що Верник і жандарма надув фальшивими, або чужими документами.

Був, так, в своїй буйній уні афінтазували собі цілий роман. Верник, розказував, був черцем. Зазираючи дужке часто позир мов монастирського саду, мав нагоду бачити гарну дівчину. Сарка залюбився. Раз перескочив мур, щоби з нею побалачити. Вона наробила крику. Йому вже нічого було вертатися до монастиря, отже він біг.

Кружляючи же інші вісти про молодого гарця. Було й так багато, що ніхто не знав, як вість вибрати, щоби в неї увіринути. Чим той Верник раніше був, тим тепер був краше — чим дивним диваком.

Як крадичи, поводилося йому не дуже добре, та й не дуже. Наші селяни, носили дозу білих і одат майже виключно по ниті у себе дома, отже правні на селі не багато могли заробити. Всема такі майна замарили, що аж личило було на

нього дивитися. Змарнів, хоч тоді робив у бодай там йому дужке добре було. Аж ко-що дини лупилися мозком. Була дуже гарна і дуже бігла, бо кругла сирота без жадного маєтку.

— Чи не хотіла би ти стати майстровою? — одного разу він спитав її, коли вона вже перекладала до його горшка і відвернулася, щоби відійти.

— Якою майстровою? — спитала.

— Тут тільки один майстер, Павло Верник.

Павленчико, дівчина відповіла: — Ви хіба жаргуете... Не жаргують. Я люблю те, баче, і як гадаю, що й ти любила мене, то поберишся.

— Я вже люблю тебе. Давно полюблила, тільки соромно показувати се.

— Отже ми вже заручені? — сказав обіймаючи дівчину і цілує.

— Та заручені, — відповіла сміючись.

— Тільки ще не заручаюся. Я ще мущу ледо заробити, щоби хата не була така порожня.

— Буду жалати. Я ще не така стара і в мого господаря добре мені.

Кравець знов хотів обійняти її. Вона відконала на поріг, кажучи: — Як коли буду майстровою!

Анна приходила до нього щодня, бо дала їй лідія приносилася молоду. В пелюду брало раз від полудня до четвертої, п'ятої години.

Се було на підгірні, на променях Гупульщині і Бой, готіві гробів, воє колатся і кінчили. Не диво, що в сін се, впривало волосся. Наймий гре-

лі, які і в сусідніх також, мужички носили довге волосся. Не так довге як жіночі, та все-таки воно спідало аж на пекі. Коли Верник прийшов сюди, він нагадав собі, що, будучи хлопцем, носив довге волосся. Приставши до самих довговолосих, Верник і встогав довго волось розуми до плечей. Тепер, коли до нього зачала приходити Анна, і коли вона побалакавши трохи, дала їй мовчки, бо вже не маза про що балакати, він гадав її по голові, гадав її волосся. При такій роботі нагадав собі ті часи, коли вчеперив, ще який запалено го голові і його довге волосся косяса. Се неспівня він дуже любив. Нагадавши собі те, він подумав, що мабути і дівчина любить, як її те хоче. Хіба тільки боронитися, як її те гадати? Став розпитувати її кося.

— А то на що? — спитала.

— Бо хочу тебе зачесати. Потому ти мене зачесав. Я се дуже люблю.

Не боронити. Він кося роздів, з шурфали стога викинув собі гробів і в чаші чести. Що потягував трембес, то вона: — Ані! Ані! Не рви так, бо болять.

Він тигучу поворісив, обещавши. Не помагало. Вона все: — Тоді лой, о! — Стали оглядати гробів. Не диво, що спитав і виникнував волосся, бо зуби були полома-ті, покосили.

— Скажи гробів підного, — сказав. — Він з рога. Рогів гробів, воє колатся і кінчили. Не диво, що в сін се, впривало волосся. Наймий гре-

